

«Latvijas Avīzes» otrais Latvijas augstskolu reitings 2009

KARINAS MIEŽĀJAS FOTO

Centralizētie eksāmeni parasti izšķir vidusskolēnu iespējas tikt vai netikt dažādās budžeta studiju grupās.

Turpinot pērn iesākto, arī šogad no publiski pieejamiem datiem centāties analizēt visas Latvijas augstskolas. Mūsu mērķis nav vērtēt mācību iestādes kā sporta sacensībās, bet gan dot iespējami plašu salīdzinājumu dažādos to raksturojošos šķērsgrīzumos. Katru, kurš iepazīstas ar mūsu piedāvātajiem augstskolu rādītājiem, aicinām pievērst uzmanību tieši tiem kritērijiem, kas viņu interesē visvairāk.

Apzināties, ka nav iespējams salīdzināt nesalīdzināmo. Jaunieši, kuri vēlas apgūt profesionālu dziedāšanu, izvēlēties studijas J. V. Latvijas Mūzikas akadēmijā, tie, kas grib būt sporta treneri, dosies uz Latvijas Sporta pedagogijas akadēmiju u. tml., neraugoties uz to, kurā vietā un kādos reitingos šīs augstskolas būtu iekļautas, jo Latvija tādas ir vienīgās savā jomā. Taču publiskajā telpā pieejamā augstskolu raksturojošā informācija dod priekšstatu arī par šķietami nesalīdzināmo. Tāpēc esam izvēlējušies, mūsaprāt, svarīgākos rādītājus (indikatorus), kuri raksturo ikvienu augstskolu.

Pašlaik valdība lemj par izglītības iestāžu turpmāko likteni, tiek runāts par līdzekļu taupīšanu un efekti-

vu izmantošanu, otrajā plānā bieži vien atstājot izglītības kvalitātes un konkurētspējas jautājumus, aizmirstot, ka Latvijas valsts nākotnes attīstības stūrakmens ir labi izglītoti, ar iniciatīvu un darbības gribu apveltīti cilvēki, savas valsts patrioti. Jo ne jau diploms par iespējami zemāku cenu, bet izglītības saturs un prasmes būs noteicošās, lai tā īpašnieks būtu labs un pieprasīts profesionālis darba tirgū.

Nākotnē ar daudz lielāku atbildību, argumentēti un

augstskolu novērtējumu.

Patiesības labad gan uzreiz jāatzīmē, ka, ņemot vērā citu valstu pieredzi gan nacionālo, gan starptautisko augstskolu reitingu veidošanā, ir skaidrs, ka neviens reitings nav pilnīgs.

Noskaidrots iedzīvotāju viedoklis

Lai palīdzētu Latvijas studentgribētājiem izdarīt pamatotu izvēli un sniegtu pārskatu par aktuālo situāciju, kā arī turpinātu diskusiju par

studentu organizāciju ieteikumus, īpaša uzmanība šogad pievērsta ne vien kopējās reitingu tabulas izveidei, bet ir īpaši izdalītas un salīdzinātas dažādās augstskolu grupas, piemēram, valsts finansētās un privātās augstskolas, universitātes, reģionālās un Rīgas augstskolas.

Papildus reitinga tabulam esam aptaujājuši arī sabiedrībā zināmus dažādu nozaru speciālistus, kā arī laikraksta interneta mājas lapā devām iespēju izteikt viedokli Latvijas vidusskolu skolotājiem.

Starptautiskie un Baltijas reitingi

Ieskatam piedāvājam arī informāciju par jaunākajiem Eiropas un pasaules augstskolu reitingiem, tostarp "The Times Higher Education Supplement World University Ranking", "Academic Ranking of World Universities (ARWU)", kā arī ieskatu Krievijas ekspertu sagatavotajā pasaules augstskolu rangū tabulā.

Visaptverošākā informācija un reitingu tabulas par pasaulē lielākajām augstskolām, arī Latvijas, ir pieejama interneta mājas lapā www.webometrics.com, kur iekļautas aptuveni 5000 pasaules augstskolu. Tā kā šāda apjoma

” Mūsu mērķis nav vērtēt mācību iestādes kā sporta sacensībās. Aicinām reitingos pievērst uzmanību tieši tiem kritērijiem, kas jūs interesē visvairāk, nevis tikai gala skaitlim.

tālredzīgi mums būs jāpieņem lēmumi par savu izglītību, te vairs nebūs vietas vieglprātībai un nejaušībām. Arī Eiropas Savienības izglītības politikas ietvaros šim jautājumam tiek atvēlēta arvien lielāka nozīme. Eiropas Komisija jau pagājušā gada nogalē paziņoja iecerīto izveidot un jau 2011. gadā nākt klajā ar savu pirmo Eiropas valstu

augstākās izglītības kvalitāti, tās pilnveidošanas iespējām, "Latvijas Avīze" sadarbībā ar Latvijas Universitātes Attīstības un plānošanas departamenta ekspertiem, kā arī tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centru "SKDS" sagatavojusi jau otro Latvijas augstskolu reitingu. Ņemot vērā dažādu izglītības ekspertu, augstskolu vadītāju un

TERMINI

- **Ranžēšana (ranking)** – termins, ko lieto, runājot par augstākās izglītības iestāžu vai studiju programmu reitingiem, kas sastādīti, vadoties pēc dažādiem kritērijiem.
- **Reitingu (rangu)** sarakstu veidošana ir paņēmiens, kā salīdzināt organizācijas pēc to darbības rādītājiem. Tie ir paredzēti, lai izmērāmu atšķirību veidā sniegtu

informāciju organizāciju finansētājiem, klientiem un politikas veidotājiem par sniegto pakalpojumu kvalitāti. Tie ir diezgan populāri un tiek izmantoti kā instruments sabiedrības informēšanai, nodrošinot papildu stimulu kvalitātes uzlabošanai. Rangu saraksti parasti tiek publicēti populāros preses izdevumos, īpašos žurnālos un/vai internetā.

informāciju un tabulas nav pieejamas ievietot laikrakstā, aicinām ar šiem datiem individuāli iepazīties internetā.

"Latvijas Avīzes" uzmanību pievērsis arī laikrakstā "Dienas Bizness" šā gada 28. aprīlī publicētais Daces Skreijas raksts "Puse Baltijas universitāšu – Lietuvā", kurā norādīts, ka Baltijas universitāšu topā dominē Lietuvas augstskolas. Par pamatu tā izveidei un universitāšu salīdzināšanai izmantoti divi kritēriji – studējošo skaits universitātes un to gada budžeta lielums. Pēc šā topa ziņām, lielākā Baltijas universitāte ir Viļņas universitāte Lietuvā, otra lielākā ir Latvijas Universitāte. Šīs divas augstskolas ir vienīgās Baltijā, kurās studē vairāk nekā 20 tūkstoši studenti, un tajās mācās 20% no visiem Baltijas universitāšu (TOP 20) studentiem.

"Dienas Bizness" norāda, ka, attiecinot katras valsts lielākās universitātes studentu skaitu pret valsts iedzīvotāju skaitu, izrādās, ka visvairāk studentu ir piesaistījusi Igaunijas Tartu universitāte, tai seko Latvijas Universitāte. Kopumā Baltijas universitātes mācās apmēram 230 tūkstoši studenti. No 20 Baltijas valstu universitātēm Lietuvas universitātes mācās apmēram 127 tūkstoši studenti, Latvijas – 59 tūkstoši, bet Igaunijas augstskolās – 43 tūkstoši studenti. Nevar isti salīdzināt finansējumu uz vienu studentu katrā Baltijas valstī, taču ir redzama tendence, ka Latvijas universitātes šis cipars ir vidēji lielāks, bet Lietuvā – vismazākais uz vienu studentu.

Viss mainās un attīstās

Salīdzinot ar pagājušo gadu, kad tika publicēti pirmie reitingi, jaunajā augstskolu tabulā notikušas interesantas pārmaiņas. Neraugoties uz to, ka lideri – Latvijas lielākās universitātes un augstskolas – ir saglabājušas savas pozīcijas, virkne augstskolu ir būtiski mainījušas savu vietu tabulā, un tāpēc iespējams uzskatāmāk novērtēt kritērijus, kas ļāvuši augstskolai būtiski uzlabot vai – tieši pretēji – pasliktinājuši šīs pozīcijas reitingā.

Šogad pārmaiņas reitingu tabulā ir saistītas ar pētījuma metodikas pilnveidošanu un sabiedriskās domas aptauju.

Var arī apgalvot, ka izglītība, kā jebkura cita nozare, atrodas attīstībā, lai arī tā, iespējams, nav tik strauja, kā mums gribētos, un priekšrocības vienmēr ir tiem, kas gata mainīties līdzī laikā un darba tirgus prasībām, prognozēt nākotnes tendences.

Dažādi viedokļi par augstskolu reitingiem

Pirms augstskolu reitingu publicēšanas "Latvijas Avīze" ar tiem iepazīstināja visas augstskolas un Latvijas Rektoru padomi. Saņēmām daudzū Latvijas augstskolu vadītāju atsauksmes un ieteikumus, no kuriem daļa ir ņemti vērā. Piemēram, esam izdalījuši atsevišķi un reitingā neiekļāvām Latvijas vidusskolu skolotāju aptauju.

Turpinājums 10. lpp.

«Latvijas Avīzes» otrais Latvijas augstskolu reitings 2009

Turpinājums no 9. lpp.

Runājot par augstskolu reitingu, daudzos gadījumos vietā ir tiecenis: cik cilvēku/ augstskolu, tik viedokļu, vēlmu un ieteikumu, bieži vien radikāli pretēju, tāpēc pat pēc labākās gribas visus no tiem nav iespējams ņemt vērā.

Esam saņēmuši arī daudz jautājumu par reitingu veidošanu izvēlēto metodoloģiju un indikatoriem. Tāpēc reitingu aprakstošajā daļā esam atvēlējuši daudz vietas to skaidrošanai, vienlaikus esam nosūtījuši individuālas atbildes uz konkrētiem jautājumiem par šo reitingu.

Šādi centāms sekot Latvijas Kultūras akadēmijas rektora, profesora Jāņa Silīņa aicinājumam: "Ja "Latvijas Avīzes" un Latvijas Universitātes mērķis ir sniegt sabiedrībai ticamu un izmantojamu informāciju par Latvijas augstskolām, tad pašāk būtu jāpaskaidro reitinga veidošanā izmantoto datu izcelsme un atlasē principu, pretējā gadījumā šis mērījums var tikt uzskatīts par manipulatīvu instrumentu, ar kuru ietekmēt sabiedrisko domu."

Plašākus komentārus no augstskolu vadītāju puses izpelnījies pats reitinga veidošanas fakts un jautājums, vai vispār augstākās mācību iestādes ir salīdzināmas un vai tas vispār būtu jādarīja. Piemēram, Vidzemes augstskolas rektore Dr. h.c. h.

Vija Daukšte pauž viedokli, ka "nevar salīdzināt objektīvi ļoti atšķirīgās Latvijas augstskolas. Katrai no tām pavismam noteikti ir sava vieta Latvijas augstākās izglītības telpā."

Jāzeps Vitola Latvijas Mūzikas akadēmijas rektors prof. Artis Šimanis norāda, ka akadēmiskā personāla pamatdarbā ar Dr. grādu īpašvara raksturojumā nav ņemts vērā mākslas jomas profesoru skaits, kas ir piedzimis zinātniskajam grādam saskaņā ar Augstskolu likuma 28. panta "Profesori" un 30. panta "Asociētie profesori" kritērijiem un MK noteikumiem.

Laikraksta "Dienas Bizness" izveidotais Baltijas universitāšu TOP 20

Vietā	Universitāte	Valsts	Studentu sk. 2008./2009. tūkst.	Finansejums 2008. g., milj. Ls	Finansejums uz 1 stud., tūkst. Ls
1	Vilņas universitāte	Lietuva	23.16	21.15	0.91
2	Latvijas Universitāte	Latvija	22.22	21.27	0.96
3	Mikolas Romeris universitāte	Lietuva	19.48	4.37	0.22
4	Tartu universitāte	Igaunija	17.13	22.99	1.34
5	Kaunas Tehnoloģiju universitāte	Lietuva	17.12	19.16	1.12
6	Vilņas Ģeodimā tehniskā universitāte	Lietuva	16.55	15.12	0.91
7	Rīgas Tehniskā universitāte	Latvija	16.51	29.09	1.76
8	Tallinas Tehnoloģiju universitāte	Igaunija	13.12	16.15	1.23
9	Šauļu universitāte	Lietuva	11.68	5.70	0.49
10	Vilņas Pedagoģiskā universitāte	Lietuva	11.25	6.96	0.62
11	Tallinas universitāte	Igaunija	8.45	7.50	0.89
12	Klaipēdas universitāte	Lietuva	8.02	5.82	0.73
13	Vitauts Dižā universitāte	Lietuva	7.94	6.13	0.77
14	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	Latvija	7.81	12.21	1.56
15	Lietuvas Lauksaimniecības universitāte	Lietuva	7.30	5.54	0.76
16	Rīgas Stradiņa universitāte	Latvija	4.85	12.76	2.63
17	Igaunijas Lauksaimniecības universitāte	Igaunija	4.74	5.71	1.21
18	Daugavpils universitāte	Latvija	4.08	5.47	1.34
19	Kaunas Medicīnas universitāte	Lietuva	4.07	8.28	2.04
20	Liepājas universitāte (bijusi Liepājas Pedagoģijas akadēmija)	Latvija	3.13	2.96	0.94

Arī šīs universitātes, kurās ir vāzma 1000 studentu 2008./2009. akadēmiskajā gadā. Tām norādīts valsts finansējums studiju vietām. Lietuvas universitāšu norādīts studentu skaits bez doktorantiem. Katrā valstī citādi atspoguļoti finansējums studijām, tāpēc finansējumu starp valstīm nevar tieši salīdzināt, bet tasir noderīga informācija avots. Avots: Baltijas valstu izglītības un zinātnes ministrijas. Publicēts "Dienas Bizness" 1. g. 28. aprīlī

Arī Banku augstskolas rektore Tatjana Volkova uzsvē, ka augstskolu darbības kvalitātes vērtēšanā ļoti svarīga ir atbilstošu kritēriju izvēle, piemēram, biznesa augstskolām varētu būt pavismam cita vērtēšanas sistēma nekā mākslas vai tehniskajām augstskolām.

Sociālo tehnoloģiju augstskolas rektors Juris Zakis uzskata, ka dažāda profila augstskolas ir iespējams salīdzināt: "Protams, no formālo kritēriju viedokļa jāuniekomponēti nav salīdzināmi ar jaunajiem būvzinātniekiem vai fiziķiem. Bet visam mūsu darbības jomas ir salīdzināmas pēc tā, kā pret tām attiecas, kā to nozīmību un neformālo kvalitāti vērtē patērētāji un pat vienkāršā tauta."

Juris Zakis uzskata, ka reitings Latvijā ir ļoti vajadzīgs. "Būtiskais ir tas, ka mēs mācāmies vērtēt paši sevi, negaidot, kā to parasti darām, ka to mūsu vietā paveiks kāds cits. Saprotu, ka reitinga augšgalā nonākušie jūtas ļoti apmierināti, bet zemāk palikušie tā vietā, lai izdarītu kādus secinājumus (kaikt vai to, kā šāds reitings viņiem neko nedod) ir ļoti uztraukti. Trīspadsmit gadu laikā LU rektors un nu piecus gadus esmu SIA rektors. Esmu ilgāku laiku strādājis ASV augstskolās, kā arī piedalījies daudzās Eiropas augstskolu vadītāju apspriedēs par reitinga jautājumiem. Vērtējumi ir bijuši viedzādākie, bet vienmēr tie ir devuši vienu pārdomām.

Saprotu, ka jūs neesat profesionāla reitingu aģentūra (ASV tikai tādas tiek ņemtas vērā) un neesat arī valsts pārvaldes institūcija, kuras rīcībā ir jābūt pilnīgam pārskatam par augstskolu darbu raksturojošiem formālajiem rādītājiem. Tāpēc gribu ierosināt jums šajā reitingu lietā droši ņemt pašiem savu vietu." J. Zakis min, ka "LA" varētu noskaidrot augstskolu absolventu viedokli par pagājušajām studijām un aptaujāt darba tirgū par zinātnājus. Lidzīgi domā T. Volkova, iesakot veikt pašu augstskolu, absolventu un studentu aptaujas."

RTU rektora skatījums

Bet RTU rektora profesora Dr. habil. sc. ing. Ivara Knēta vēstule ir šāda:

"Saņēmu informāciju, ka jūs atkal gribat publicēt pretenciozu augstākās izglītības institūciju reitinga sarakstu. Un tas tiek darīts pretēji daudz augstskolu protestiem, kas jau iepriekš bija izteikti šajā jautājumā."

Šā gada marta nogalē Prāgā notika Eiropas universitāšu asociācijas konvents, kurā vesela plenārsēde bija veltīta iespējamiem reitingu sarakstiem. Viennozīmīgi šādu vispārēju reitingu publicēšana galvenokārt tika uzskatīta par reklāmas triku, lai lielās universitātes teiktu, ka viņas ir tās labākās, bet pārējās vien tādas nenozīmīgas, konkurēt nespējīgas. Kā, piemēram, var vienā sarakstā likt RTU, Liepū, LJA un LMū.A. Katra no tām veic savas funkcijas, un katra ir ļoti vajadzīga savā jomā – Latvijas tautsaimniecības, izglītības un kultūras attīstībā.

Reitingu sastādīšana faktiski ir ciņa par jaunajiem studentiem, par jaunu smadzeņu potenciālu. Šādu pretenciozu un pēc būtības nepareizu datu publicēšana ir viedskolas absolventus maldinoša, un ļoti žēl, ka tik lieliskā avīzē kā "Latvijas Avīzē" veicina principā nepareizas informācijas izplatīšanu.

Ranžēšana kā tāda tika atzīta par neatbilstošu pašai augstākās izglītības misijai, kas būtībā. Tā vietā, lai novērtētu sarežģīto un ļoti atšķirīgo augstākās izglītības institūciju struktūru, sistēmu, galu galā tiek iedots viens skaitlis. Tas ir nepareizi, jo katrai augstākās izglītības institūcijai dažādiem indikatoriem var būt dažādi svāri. Kā, piemēram, var iekļaut RTU un LJA indikatoru skolotāju balsojumu par to, vai viņi vēlreiz gribētu mācīties savā kādreizējā augstskolā. No RTU un LJA skolotāju korpusa taču nevarēsim! Tika uzsvērts, ka ranžēšana var izdarīt lielu postu arī zinātniskās pētniecības attīstībā.

Sanāksmē tika izteikts viedoklis par to, kas tad var būt augsta līmeņa universitāte. Atbilde bija šāda: kura ir ap 200 gadu veca, tādat ar stabilām tradīcijām, kurā ir mazāk nekā 25 000 studentu, kurā ir mazāk nekā 2500 mācītspēku, kurā notiek ļoti rūpīga jauno studentu atlase un kuras gada budžets ir vairāk nekā 2 miljardi USD. Kā piemēru var minēt Stanford universitāti ASV ar gada budžetu 4 miljardi USD (t. i., apmēram 2 miljardi latu).

Esmu savā laikā gan Latvijas Rektoru padomē, gan presē izteicis viedokli, ka salīdzināt varētu vienādas studiju programmas dažādās augstākās izglītības institūcijās. Piemēram, kāpēc nesalīdzināt visas juridisko zinātņu programmas, kas tiek realizētas vismaz sešās septi-

ņās Latvijas augstskolās? Tas būtu objektīvi un godīgi.

Būtu jums pateicīgs, ja manu viedokli atspoguļotu arī "Latvijas Avīzē".

Ar cieņu, Ivars Knēts"

I. Knēta viedokli atbalsta arī Informāciju sistēmas menedžments augstskolas rektore Marga Živitere.

Pateicamies abiem rektoriem par piedāvājumu salīdzināt nevis augstskolas, bet gan atsevišķas studiju programmas, kas tiek realizētas dažādās augstskolās. To "Latvijas Avīzē" labprāt darītu, ja mums talkā nāktu dažādu nozaru profesionālās asociācijas, jo šādu studiju programmu salīdzinājumu pagaidām pēc publiski pieejamiem datiem nav iespējams veikt.

Privāto augstskolu asociācijas viedoklis

Privāto augstskolu asociācija savā vēstulē skaidro, ka Latvijā "ir augstskolas, kas orientējas uz iespējami plašu programmu loku, cenšoties būt maksimāli universālas, ir augstskolas, kas koncentrē savu darbību tikai vienā vai dažos ļoti specifiskos darības virzienos (piemēram, universitātes salīdzinājuma ar Aizsardzības, Mūzikas u. c. akadēmijām)".

Toties Baltijas Starptautiskā akadēmija un Psiholoģijas augstskola pauž pilnīgi pretēju viedokli. "Saskaņā ar Latvijas likumdošanu visās valsts augstskolās tiek veikta akreditācija pēc vienādiem nosacījumiem, gan augstskolām, gan studiju programmām. Tādēļ reitings būtu nepareizi atsevišķi izdalīt valsts un privātās augstskolas. Šāds atsevišķs reitingu sadalījums abutrientos radītu nepareizu priekšstatu par augstskolas vietu Latvijas izglītības sistēmā," vēstulē raksta BSA rektors A. Čocišs un PA rektore as. prof. Z. Caurkubule.

Ko domā studenti

Latvijas Studentu apvienība (LSA) uzskata, ka augstskolu salīdzinājums ir nepieciešams, lai palīdzētu skolēnam pieņemt lēmumu par sev piemērotākās augstskolas un arī studiju programmas izvēli.

LSA apvienības prezidente Anna Cirule mums raksta: "Šādu salīdzinājumu apzināti nav neapzināti skolēns veic, meklējot informāciju par augstskolām, kuras piedāvā studijas viņam vēlamā nozarē, mēģinot uzminēt iespējami vairāk, lai lemtu, kura augstskola būs tieši viņam

piemērotākā. Tomēr augstskolu salīdzinājums nedrīkst sakārot augstskolas prioritāri secībā. Augstākās izglītības programmas un augstskolas veidotas noteiktu mērķu un uzdevumu sasniegšanai. Augstskolas un augstākās izglītības kvalitāte izpaužas šo mērķu un uzdevumu sasniegšanas pakāpē. Augstskolām un augstākās izglītības programmām ir dažādi mērķi, bet studentiem ir dažādas prasības augstskolu un studiju programmu mērķiem, tādēļ nav pielaujamiem tādu augstskolu un augstākās izglītības programmu ranžēšana, kuru uzstādījumi nesakrīt.

LSA acina augstskolas un publiskās organizācijas, kas nodarbojas ar ranžēšanas pētījumu veikšanu, ieturēt korektu topošo studentu informēšanas praksi. Topošajiem un esošajiem studentiem ir piedāvājama objektīva izmērāma salīdzinājuma statistiskā vai aprakstīvā informācija par augstskolu vai studiju programmu. Tikai šādiem kritērijiem atbilstoša informācija ir izmantojama augstskolu un studiju programmu salīdzināšanai. Tai pašā laikā LSA acina publicēt un skaidrot augstskolu un studiju programmu mērķus un uzdevumus, elektroniskā formā publicējot studiju programmu un augstskolu pašnovērtējuma ziņojumus un studiju kursu aprakstus.

Arī Eiropas Studentu apvienība, kuras biedrs ir LSA, kategoriski ieilst pret ranžēšanu, uzskatot, ka ranžēšana nesēj sniegt kvalitatīvu pārskatu par augstskolām un programmām, jo ranžēšana balstās uz ierobežotiem un subjektīvi izvēlētiem kritērijiem un bieži vien kalpo dažādu augstskolu interesēs. Lai izdarītu izvēli, studentam ir nepieciešama informācija, kas atspoguļo ne tikai skaitliskos rādītājus, bet arī viedokļus un pieredzi. Ne visu, kas studentam nepieciešams, ir iespējams izteikt skaitļos, saskaņā ar salīdzināt.

LSA prezidente A. Cirule "No daudzajām vēstulēm un ieteikumiem esam guvuši arī vērtīgas ierosmes priekšdienām, jo reitingu pilnveidošanas process ir nebeidzams. Viens no ierosinājumiem, kas izskanējis – ieviest indikatoru/-us, kas atspoguļo augstākās izglītības saistību ar darba tirgu, respektīvi, darba devēju viedokli. Lai gan šogad jau daļēji šo aspektu esam centušies ievērot, apjautājot dažādu nozaru ekspertus, atzīstam, ka tas ir būtisks jautājums, pie kura "Latvijas Avīzē" strādās aktīvāk."

Jūs "Latvijas Avīzē" – Viedoklis apkopojis LINDA ROZENBAHA